

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΟΥ ΜΙΣΘΩΤΟΥ – ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΑΥΤΟΧΕΙΡΙΑΣ ΩΣ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΑΤΥΧΗΜΑ – ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΗ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑ – ΜΕΤ ΑΝΑΙΡΕΣΙΝ ΕΦΕΤΕΙΑΚΗ ΔΙΚΗ

Μετ'αναίρεσιν εφετειακή δίκη. Απόπειρα αυτοχειρίας ως εργατικό ατύχημα. Καταχρηστική καταγγελία. Υποχρέωση εργοδότη για πραγματική απασχόληση του μισθωτού.

Από τις διατάξεις των άρθρων 648, 652, 653 και 656 Α.Κ. προκύπτει ότι ο εργοδότης, διαθέτοντας με βάση το διευθυντικό του δικαίωμα την εξουσία να ρυθμίζει όλα τα θέματα που ανάγονται στην οργάνωση και λειτουργία της επιχειρήσεώς του για την επίτευξη των σκοπών της δεν έχει κατ' αρχήν, εκτός από αντίθετη συμφωνία, υποχρέωση να απασχολεί τον μισθωτό, και η μη αποδοχή εκ μέρους του των προσφερόμενων υπηρεσιών του δεν έχει κατά τις διατάξεις αυτές άλλες συνέπειες εκτός από εκείνες που επέρχονται από την υπερημερία του. Η κατ' αρχήν όμως νόμιμη άρνηση του εργοδότη να αποδεχθεί την εργασία του μισθωτού καθίσταται παράνομη όταν υπερβαίνει προφανώς τα κριτήρια που θέτει το άρθρο 281 Α.Κ., όπως όταν εντελώς αδικαιολόγητα επηρεάζει την αμοιβή του εργαζομένου ή θίγει άλλα υλικά ή ηθικά συμφέροντα αυτού για την αποδοχή των υπηρεσιών του ή επιφέρει χωρίς λόγο προσβολή της προσωπικότητάς του, οπότε παρέχεται σ' αυτόν αξίωση για την άρση της προσβολής και την παράλειψή της στο μέλλον. Η διάταξη του άρθρου 23 παρ. 2 του ν. 1264/1982, που επιβάλλει στον εργοδότη, με απειλή ποινικών κυρώσεων την υποχρέωση για πραγματική απασχόληση του εργαζομένου, αναφέρεται στην εξαιρετική περίπτωση που ο εργαζόμενος απολύθηκε και η απόλυσή του κρίθηκε άκυρη με δικαστική απόφαση, αλλά και στην περίπτωση αυτή η υποχρέωση του εργοδότη για αποδοχή των υπηρεσιών του εργαζομένου δεν ανακύπτει ως αυτόματη συνέπεια της αναγνώρισης της ακυρότητας της καταγγελίας, αλλά με τη συνδρομή των προεκτεθέντων περιστατικών. Κρίση ότι στην προκειμένη περίπτωση η εναγόμενη εταιρεία έχει υποχρέωση να απασχολεί την ενάγουσα. Άλλωστε σύμφωνα με το άρθρο 656 του Α.Κ., όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 61 ν. 4139/2013 και (σύμφωνα με το άρθρο 98 του αυτού νόμου) καταλαμβάνει και τις εκκρεμείς υποθέσεις, «[αν] ο εργοδότης έγινε υπερήμερος ως προς την αποδοχή της εργασίας, ο εργαζόμενος έχει δικαίωμα να απαιτήσει την πραγματική απασχόλησή του, καθώς και το μισθό για το διάστημα που δεν απασχολήθηκε. [...]». Σύμφωνα δε με την αιτιολογική έκθεση του ν. 4139/2013, η εργασία αποτελεί κατ' εξοχήν έναν από τους σπουδαιότερους παράγοντες ανάπτυξης της προσωπικότητας του ανθρώπου. Η αξίωση για μισθούς υπερημερίας δεν αρκεί από μόνη της για την προστασία του δικαιώματος εργασίας. Έτσι, σύμφωνα με τις σύγχρονες αντιλήψεις, το δικαίωμα αυτό πρέπει να αναγνωρίζεται χωρίς διακρίσεις σε όλους ανεξαρτήτως του είδους εργασία που παρέχουν. Η αναγνώριση του δικαιώματος για πραγματική απασχόληση εναρμονίζεται άλλωστε καλύτερα με την υποχρέωση πρόνοιας που έχει ο εργοδότης (άρθρο 288 Α.Κ.), καθώς και με τη συνταγματική προστασία του δικαιώματος εργασίας (άρθρο 22 Σ.), της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας (άρθρο 5. Σ.) και του σεβασμού της αξίας του ανθρώπου (άρθρο 2 Σ.).

Κυριότερες διατάξεις: Σύνταγμα άρθρα 2, 5 και 22. Ν. 1264/1982 άρθρο 23 παρ. 2. Ν. 4139/2013 άρθρα 61 και 98. Α.Κ. άρθρα 288, 648, 652, 653 και 656. Κ.Πολ.Δ. άρθρα 579 και 581.

Πρόεδρος: **Οδυσσέας Ροντογιάννης**, Πρόεδρος Εφετών
Εισηγήτρια: **Φωτεινή Μηλιώνη**, Εφέτης
Δικηγόροι: **Βας. Ζήσης – Βας. Μπαλάσκας**

Από τις διατάξεις των άρθρων 579 και 581 Κ.Πολ.Δ. προκύπτει ότι, αν αναιρεθεί η απόφαση, η υπόθεση συζητείται στο δικαστήριο της παραπομπής, στο οποίο εισάγεται με κλήση, μέσα στα όρια που διαγράφονται με την αναιρετική απόφαση. Οι διάδικοι επανέρχονται στην προηγούμενη της αναιρεθείσας απόφασης κατάσταση και η διαδικασία ακυρώνεται μόνον εφόσον στηρίζεται στην παράβαση για την οποία έγινε δεκτή η αναίρεση, με την έννοια ότι εφόσον η απόφαση αναιρέθηκε εν όλω αποβάλλει κάθε ισχύ και θεωρείται εντελώς άκυρη (Εφ. Αθ. 5441/2002 ΕΔΠ 2003, 116, Εφ.Λαρ. 20/2013 δημ. Νόμος).

Στην περίπτωση της εν μέρει αναίρεσης, η απόφαση αναιρείται κατά το μέτρο της παραδοχής της αναίρεσης, δηλαδή ως προς τα πληγέντα κεφάλαιά της, ως τέτοιων νοουμένων των οριστικών διατάξεων της απόφασης που αποφαίνονται στις επί μέρους αυτοτελείς αιτήσεις παροχής έννομης προστασίας (Α.Π. 1124/1997 Δνη 40, 332), όπως συμβαίνει στις περιπτώσεις ασκήσεως κυρίας παρέμβασης, ανταγωγής, αντικειμενικής σώρευσης αγωγών, άσκησης παρεμπίπτουσας αγωγής (Εφ. Πειρ. 18/1997 Δνη 40, 412), επεκτείνεται δε στα αρρήκτως συνδεδεμένα προς τα αναιρεθέντα κεφάλαιά της, ως τέτοιων νοουμένων όσων αφορούν παρεπόμενα ή παρακολουθήματα της κύριας απαίτησης ή προέρχονται από την ίδια ιστορική και νομική αιτία (Εφ. Αθ. 4340/2006 ΧριΔ ΣΤ, 909), τα οποία συναναιρούνται (Α.Π. 443/2006 και Α.Π. 570/2005 δη. Νόμος), ενώ ως προς τα μη αναιρεθέντα κεφάλαια της απόφασης διατηρείται το δεδικασμένο της (Εφ.Θεσς. 2518/2000 Αρμ 2001, 46 Εφ.Θεσς. 1287/1999 ΕπισκΕΔ 1000, 1177).

Έτσι με την αναίρεση της απόφασης, κατά το μέτρο παραδοχής της αντίστοιχης αίτησης, οι διάδικοι οι οποίοι μετέσχουν στην αναιρετική δίκη (Α.Π. 1717/2002 ΝοΒ 51, 1223) επανέρχονται στην κατάσταση που υπήρχε πριν από τη συζήτηση επί της οποίας εκδόθηκε η αναιρεθείσα (Α.Π. 129/2005 ΕΕργΔ 2005, 150), όμως η διαδικασία πριν την αναιρεθείσα απόφαση ακυρώνεται μόνον εφόσον στηρίζεται στην παράβαση για την οποία έγινε δεκτή η αναίρεση, ενώ στο δικαστήριο της παραπομπής η υπόθεση συζητείται μέσα στα όρια που διαγράφονται από την αναιρετική απόφαση και αφού κατατεθούν προτάσεις κατ' άρθρο 237 Κ.Πολ.Δ. (Α.Π. 43/2005 Δνη 46, 1402, Α.Π. 137/2004 Νόμος).

Οι διάδικοι ενώπιον του δικαστηρίου της παραπομπής, που εφόσον πρόκειται περί διαφοράς υπαγόμενης στις ειδικές διαδικασίες δικάζει κατ' εφαρμογή των αναλόγων διατάξεων (Εφ. Αθ. 1970/2005 δημ. Νόμος), προτείνουν όποιους ισχυρισμούς μπορούσαν να προτείνουν και κατά τη συζήτηση που εκδόθηκε η απόφαση που αναιρέθηκε (Α.Π. 852/1987 ΝοΒ 36, 1587). Το δικαστήριο αυτό ερευνώντας μόνον τους λόγους εφέσεως που είναι σχετικοί με τα κεφάλαια της δίκης για τα οποία αναιρέθηκε η εφετειακή απόφαση, ως προς τα οποία μόνον επανακρίνεται

*Για την υποχρέωση του εργοδότη να απασχολεί πραγματικά τον μισθωτό πριν από την τροποποίηση του άρθρου 656 Α.Κ. από το άρθρο 61 του ν. 4139/2013, με κριτική στη νομολογία του Αρείου Πάγου, βλ. Χρ. Τσιμπούκη, Υποχρέωση εργοδότη για πραγματική απασχόληση του μισθωτού. Σχόλιο στην Ολ.Α.Π. 9/2011, ΕΕργΔ 2012, 795 επ. Για την αντίστοιχη υποχρέωση του εργοδότη μετά την τροποποίηση του άρθρου 656 Α. Κ. από το άρθρο 61 του ν. 4139/2013 βλ. Δ. Βασιλείου, Η αξίωση πραγματικής απασχόλησης σύμφωνα με το νέο άρθρο 656 Α.Κ. (άρθρο 61 ν. 4139/2013), ΕΕργΔ 2013, 553 επ.

(Α.Π. 1145/2005 δημ.Νόμος), εφόσον ως προς τα μη αναιρεθέντα κεφάλαια υπάρχει δεδικασμένο που δεν ανατράπηκε με την αναίρεση και δεσμεύει έτι το δικαστήριο της παραπομπής (Εφ.Πειρ. 150/2005 ΕΝαυτΔ 2005, 206, Εφ.Πειρ. 68/1994 Δνη 35, 1385), δεν δεσμεύεται να κρίνει και διαφορετικά επί της ουσίας, δεσμευόμενο μόνον για τα νομικά ζητήματα που επέλυσε η αναιρετική απόφαση με το λόγο αναίρεσεως

που έκανε δεκτό (Α.Π. 1343/2002 ΕΕργΔ 2003, 725, Εφ.Λάρ. 20/2013 δημ. ΝΟΜΟΣ).

Στην προκειμένη περίπτωση με την από 22.4.2013 κλήση της ενάγουσας Ε.Κ., φέρεται προς περαιτέρω εκδίκαση η από 3.1.2011 έφσή της κατά της υπ' αριθμ. 212/2010 οριστικής αποφάσεως του Μονομελούς Πρωτοδικείου Άρτας, που εκδόθηκε κατ' αντιμωλίαν των διαδίκων, κατά την ειδική διαδικασία των άρθρων 663, 676 Κ.ΠΟΛ.Δ., επί των από 30.9.2008, 7.10.2008 και 29.12.2008 αγωγών της, που συνεκδικάστηκαν, κατά της ανώνυμης εταιρίας με την επωνυμία «Β. Ανώνυμος Εταιρεία» και το διακριτικό τίτλο «Β.Α.Ε.» και του νομίμου εκπροσώπου της τελευταίας Ν.Π., μετά την έκδοση της υπ' αριθμ. 998/2012 αποφάσεως του Αρείου Πάγου¹, με την οποία αναιρέθηκε εν μέρει η εκδοθείσα επ' αυτής υπ' αριθμ. 182/2012 απόφαση αυτού του δικαστηρίου².

Η παραπάνω έφεση ασκήθηκε νομότυπα και εμπρόθεσμα κατ' άρθρα 495, 511, 513, 516 και 518 παρ. 2 σε συνδ. Με 591 παρ. 1 Κ.Πολ.Δ και πρέπει να γίνει τυπικά δεκτή, αφού το εμπρόθεσμο της εφέσεως δεν συνιστά χωριστό αντικείμενο δίκης και συνέχεται αναγκαίως με το μέρος της αποφάσεως που αναιρέθηκε, μεταβιβάζεται δε ως προς αυτό μετά την αναίρεση στο Εφετείο (Εφ.Λαρ. 20/2013 δημ. ΝΟΜΟΣ).

Με την από 30.9.2008 αγωγή, η ενάγουσα και ήδη καλούσα-εκκαλούσα εξέθεσε ότι από την 23.7.1993 συνδέεται με την πρώτη εναγομένη και ήδη καθ'ής η κλήση-εφεσίβλητη ανώνυμη εταιρία με την επωνυμία «Β. Ανώνυμος Εταιρεία» και το διακριτικό τίτλο «Β. Α.Ε.», της οποίας ο δεύτερος εναγόμενος είναι νόμιμος εκπρόσωπος και καταστατικό της όργανο, εξουσιοδοτημένο να υλοποιεί τις αποφάσεις της, με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου και εργαζόταν στην επιχείρησή της αρχικά ως εργάτρια αλλαντοποιίας, στη συνέχεια δε ως τραπεζοκόμος, εκτελώντας τις συγκεκριμένες εργασίες που ανάγονταν στα καθήκοντά της. Ότι τον Απρίλιο του έτους 2008 η πρώτη εναγομένη αξίωσε να εκτελεί, παράλληλα με τα καθήκοντα της τραπεζοκόμου, και την καθαριότητα των τουαλετών της επιχείρησής της, αλλά και την καθαριότητα στους χώρους της άλλης επιχείρησης του ομίλου ήτοι της εταιρίας «Λ.Α.Ε.»./ ότι ο δεύτερος των εναγομένων, υπό τις ανωτέρω ιδιότητές του, άσκησε σε βάρος της αφόρητη ψυχολογική πίεση και επέδειξε μάλιστα υβριστική, απάνθρωπη και βάνανυση συμπεριφορά, για να την πιέσει προς αποδοχή της μεταβολής των όρων εργασίας της. Ότι συνεπεία της περιγραφόμενης συμπεριφοράς του και της ταπείνωσης που της προκάλεσε, καθώς επίσης και των απειλών για απόλυση αν δεν αποδεχόταν τούτο, η ενάγουσα περιήλθε σε κατάσταση απόγνωσης και υπέστη σοβαρό ψυχικό κλονισμό, που την οδήγησε σε απόπειρα αυτοχειρίας την 25.6.2008, αφού έκοψε τις φλέβες του αριστερού χεριού της με μαχαίρι της κουζίνας της επιχείρησης. Ότι μετά την επάνοδο της από τη δίμηνη αναρρωτική άδεια που έλαβε συνεπεία του τραυματισμού της, εργάστηκε κανονικά στη θέση της με την ιδιότητα της τραπεζοκόμου μέχρι την 29.8.2008, που με εντολή της πρώτης εναγομένης αξιώθηκε να μην εισέρχεται στην επιχείρηση πριν την 6:45 ώρα, μεταβάλλοντας έτσι μονομερώς το μέχρι τότε ωράριο εργασίας της, που άρχιζε την 6:05 ώρα.

Ζήτησε δε, λόγω της επικαλούμενης προσβολής της προσωπικότητάς της από την εκτιθέμενη μονομερή βλαπτική μεταβολή των όρων εργασίας της, να αναγνωριστεί ότι οι εναγόμενοι οφείλουν να καταβάλουν, καθένας εις ολόκληρον, ως χρηματική ικανοποίηση λόγω της ηθικής βλάβης που υπέστη, το ποσό των 25.000 ευρώ, μέρος του οποίου, και συγκεκριμένα ποσό 12.000 ευρώ, να υποχρεωθούν να της καταβάλλουν και να υποχρεωθούν επίσης να της καταβάλλουν λόγω του ιστορούμενου εργατικού ατυχήματος, προκληθέντος από αποκλειστική υπαιτιότητα του δευτέρου εναγομένου, που ενεργούσε υπό την εκτεθείσα ιδιότητά του, άλλως ως προσθηθείς της πρώτης εναγομένης, κατά κατάχρηση και επ' ευκαιρία της υπηρεσίας του, καθώς και των συνεπειών τούτου, ως χρηματική ικανοποίηση για την ηθική βλάβη που υπέστη το ποσό των 100.000 ευρώ με το νόμιμο τόκο από την επίδοση

της αγωγής, διατασσομένης και προσωπικής κρατήσεως σε βάρος του δευτέρου εναγομένου, ως μέσον εκτελέσεως της αποφάσεως λόγω της αδικοπραξίας.

Περαιτέρω, με την από 7.10.2008 αγωγή της η ενάγουσα, αναφερόμενη στην ανωτέρω σύμβαση εργασίας και επικαλούμενη ότι εργάστηκε στην επιχείρηση της εναγομένης εταιρίας, που ήταν εργοδότης της, τις αναφερόμενες ώρες εργασίας κάθε ημέρα, καθώς και τη φύση και τους όρους της εργασίας της, σύμφωνα με τους οποίους έπρεπε να εφαρμοστούν στην περίπτωση της για την αμοιβή της παρεχόμενης εργασίας οι συλλογικές συμβάσεις εργασίας που αφορούν τους εργατοτεχνίτες-εργατοτεχνίτριες αλλαντοβιομηχανίας όλης της χώρας, ζήτησε να υποχρεωθεί η εναγομένη εργοδότης να της καταβάλει και να αναγνωρισθεί ότι υποχρεούται αυτή να της καταβάλει, ανάλογα με τις διακρίσεις που προέκυψαν μετά τον εν μέρει παραδεκτό περιορισμό του αρχικά καταψηφιστικού αιτήματος σε αναγνωριστικό, το συνολικό ποσό των 38.129.35 ευρώ, με το νόμιμο τόκο, ως διαφορές αποδοχών που προκύπτουν λόγω της εφαρμογής για την αμοιβή της των συλλογικών συμβάσεων εργασίας που αφορούν τους καθαριστές και τις καθαρίστριες που απασχολούνται στις βιομηχανικές και βιοτεχνικές επιχειρήσεις όλης της χώρας, ως διαφορές των επιδομάτων εορτών και άδειας, την αποζημίωση για την ιδιόρρυθμη υπερωρία, την υπερεργασία και την παράνομη υπερωριακή εργασία, την εργασία κατά την ημέρα του Σαββάτου και των παροχών σε είδος, αναλυτικά εκτίθενται τα κονδύλια αυτά στο δικόγραφο της αγωγής.

Τέλος, με την από 29.12.2008 αγωγή της, η ενάγουσα, αφού εκθέτει τα ανωτέρω για την εργασιακή της σχέση και την εξέλιξη αυτής, ισχυρίστηκε ότι την 21.11.2008 η εναγομένη εργοδότης της κατήγγειλε τη σύμβαση εργασίας εγγράφως καταβάλλοντας την αποζημίωση, αλλά ότι η καταγγελία της σύμβασης είναι άκυρη ως καταχρηστική καθόσον έγινε από λόγους έχθρας και εμπάθειας προς αυτήν, επειδή διεκδίκησε με προσφυγή της στην Επιθεώρηση Εργασίας και με την άσκηση των ανωτέρω δύο αγωγών τα δικαιώματά της και δεν αποδέχθηκε την επιχειρούμενη ανωτέρω βλαπτική μεταβολή των όρων εργασίας της. Επιπλέον δε, δεν στηρίζεται σε οικονομοτεχνικούς λόγους, δεδομένου ότι με βάσει τα εκτιθέμενα προσωπικά της στοιχεία θα έπρεπε να διατηρήσει την ίδια στην εργασία της και να απολύσει άλλη εργαζόμενη νεότερη στην ηλικία και την υπηρεσία, με λιγότερα οικογενειακά βάρη και καλύτερη οικονομική κατάσταση, την οποία η απόλυση θα έβλαπτε λιγότερο υλικά και ηθικά. Ότι, λόγω της ακυρότητας της γενομένης καταγγελίας και της μη αποδοχής από την εναγομένη των πραγματικά προσφερόμενων υπηρεσιών της, κατέστη εκείνη υπερήμερη και οφείλει μισθούς υπερημερίας και επίσης, ότι με την άρνησή της να αποδεχτεί τις υπηρεσίες της, η εναγομένη τη μειώνει επαγγελματικά, της αποστερεί την εργασία και την επαγγελματική εξέλιξή της επειδή δε η καταγγελία έλαβε χώρα υπό τις ιστορούμενες συνθήκες και με τις εκτιθέμενες επώδυνες συνέπειες και η αδικοπραξία της αυτή θίγει την ενάγουσα ως γυναίκα και εργαζόμενη, την περιήγαγε δε σε κατάσταση απόγνωσης και ανασφάλειας και την γεμίζει πικρία, της προκάλεσε ηθική βλάβη. Με το ιστορικό τούτο ζήτησε να αναγνωρισθεί η ακυρότητα της ως άνω καταγγελίας της σύμβασης, εργασίας και να υποχρεωθεί η εναγομένη να αποδέχεται τις συμφωνημένες υπηρεσίες της όλες τις εργάσιμες ημέρες, με επιβολή χρηματικής ποινής σε βάρος της, ως μέσον εκτελέσεως της σχετικής διάταξης της απόφασης, να της καταβάλει το ποσό των 10.551,45 ευρώ ως αποδοχές υπερημερίας του χρονικού διαστήματος από την απόλυση μέχρι την 19.6.2009, όπως ο χρόνος αυτός και το ζητούμενο ποσό περιορίστηκε με δήλωση στο ακροατήριο κατά την εκδίκαση της υπόθεσης και καταχωρήθηκε στα οικεία πρακτικά συνεδριάσεως και να της καταβάλει το ποσό των 1.448.55 ευρώ και να αναγνωρισθεί ότι οφείλει να της καταβάλει το ποσό των 28.551,45 ευρώ ως χρηματική ικανοποίηση για την αποκατάσταση της ηθικής βλάβης. Τα ποσά δε αυτά, καταψηφιστικά ή αναγνωριστικά, ανάλογα με τον περιορισμό του αρχικά καταψηφιστικού αιτήματος σε εν μέρει αναγνωριστικό, με δήλωση καταχωρηθείσα στα πρακτικά συνεδριάσεως, με το νόμιμο τόκο από την επίδοση της αγωγής.

Επί των αγωγών αυτών, που συνεκδικάστηκαν, εκδόθηκε η εκκαλουμένη 212/2010 οριστική απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Άρτας, με την οποία απορρίφθηκαν ως κατ'ουσίαν αβάσιμες τη πρώτη και Τρίτη τούτων και έγινε δεκτή εν μέρει η δεύτερη αγωγή. Κατά της αποφάσεως αυτής άσκησαν τις από 3.1.2011 και 27.1.2011 εφέσεις αμφοτέρωι οι διάδικοι αντίστοιχα, παραπονούμενοι για τις διατάξεις της εκκαλουμένης με τις οποίες ηττήθηκαν, για τους λόγους που περιέχονται στα δικόγραφα αυτών και ανάγονται σε εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του νόμου και κακή εκτίμηση των αποδείξεων.

Επί των πιο πάνω εφέσεων, οι οποίες συνεκδικάστηκαν, εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 182/2012 οριστική απόφαση του παρόντος δικαστηρίου³, η οποία απέρριψε κατ'ουσίαν τη δεύτερη έφεση, ενώ ακολούθως δέχθηκε ουσιαστικά την πρώτη έφεση (της ενάγουσας), εξαφάνισε την εκκαλουμένη και δικάζοντας επί των ενδίκων αγωγών: 1) δέχθηκε εν μέρει την πρώτη από τις άνω αγωγές και υποχρέωσε τους εναγομένους να καταβάλουν στην ενάγουσα το ποσό των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ, με το νόμιμο τόκο από την επίδοση της αγωγής έως την εξόφληση, 2) δέχθηκε εν μέρει τη δεύτερη από τις άνω αγωγές και υποχρέωσε την εναγομένη εταιρία να καταβάλει στην ενάγουσα το ποσό των τριών χιλιάδων εκατόν εξήντα δύο ευρώ και ογδόντα επτά λεπτών (3.162,87) ευρώ), ενώ αναγνώρισε ότι η εναγομένη υποχρεούται να καταβάλει στην ενάγουσα το ποσό των δεκαοκτώ χιλιάδων εκατόν πενήντα εννέα ευρώ και δεκαοκτώ λεπτών (18.159,18 ευρώ), με το νόμιμο τόκο από την επίδοση της αγωγής έως την εξόφληση, και 3) δέχθηκε εν μέρει την Τρίτη από τις άνω αγωγές, και ειδικότερα α) αναγνώρισε ότι η από 21.11.2008 καταγγελία της σύμβασης εργασίας της ενάγουσας από την εναγομένη εταιρία είναι άκυρη, β) υποχρέωσε την εναγομένη να καταβάλει στην ενάγουσα το ποσό των 9.967,05 ευρώ, με το νόμιμο τόκο από την επίδοση της αγωγής έως την εξόφληση, γ) αναγνώρισε ότι η εναγομένη οφείλει να καταβάλει στην ενάγουσα το ποσό των έξι χιλιάδων πεντακοσίων πενήντα ενός ευρώ και σαράντα πέντε λεπτών (6.551,45 ευρώ), με το νόμιμο τόκο από την επίδοση της αγωγής έως την εξόφληση, δ) υποχρέωσε την εναγομένη να δέχεται πραγματικά την εργασία της ενάγουσας, από την επίδοση της εν λόγω αποφάσεως και στο εξής, με τους ίδιους όπως και πριν την απόλυσή της όρους και ε) επέβαλε σε βάρος της εναγομένης και υπέρ της ενάγουσας για κάθε ημέρα παραβάσεως της αμέσως προηγούμενης διατάξεως χρηματική ποινή εκατό (100) ευρώ.

Κατά της ανωτέρω τελεσίδικης απόφασης οι εναγόμενοι άσκησαν ενώπιον του Αρείου Πάγου την από 10.10.2011 αίτηση αναίρεσης, το δε δικαστήριο του Αρείου Πάγου με την υπ' αριθ. 998/2012 απόφασή του⁴ αναίρεσε εν μέρει την προσβληθείσα παραπάνω εφετειακή απόφαση για παράβαση του άρθρου 559 αριθ. 19 Κ.Πολ.Δ. (ανεπαρκή αιτιολογία) μόνο κατά το μέρος της κατά το οποίο το Εφετείο δέχθηκε το σχετικό αίτημα της ένδικης από 29.12.2008 αγωγής και υποχρέωσε την εναγομένη εργοδότη εταιρία να αποδέχεται πραγματικά την εργασία της ενάγουσας, από της επιδόσεως της αποφάσεως αυτού του δικαστηρίου και εφεξής, επιβάλλοντας σε βάρος της εναγομένης χρηματική ποινή για κάθε ημέρα παράβασης της υποχρεώσεως αυτής.

Επομένως, η ανωτέρω από 3.1.2011 έφεση της ενάγουσας πρέπει, σύμφωνα με όσα σχετικά προεκτέθηκαν στη μείζονα σκέψη, να εξετασθεί περαιτέρω κατ'ουσίαν κατά την ίδια (ειδική) διαδικασία (άρθρα 663 επ. Κ.Πολ.Δ.) μόνον κατά το σχετικό λόγο της που αφορά τα παραπάνω αιτήματα, τα οποία και βρίσκονται εντός των ορίων που διαγράφονται με την πιο πάνω αναιρετική απόφαση, δεσμευμένου του δικαστηρίου αυτού κατά τις λοιπές διατάξεις της παραπάνω εφετειακής αποφάσεως, που δεν θίγονται από την ανωτέρω αναιρετική απόφαση, αποτελούσα έτσι κατά τούτο δεδρασμένο.

[...] Αποδείχθηκαν τα ακόλουθα: Η ενάγουσα και ήδη καλούσα-εκκαλούσα την 23.7.1993 κατάρτισε με την εναγομένη και ήδη κθ' ής η κλήση-εφεσίβλητη εταιρία, που εκπροσωπείτο από τους τότε νόμιμους εκπροσώπους της, σύμβαση

εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου, για να εργαστεί στο εργοστάσιο αλλαντοποιίας, που εκείνη λειτουργούσε στη Νέα Κερασούντα του Νομού Πρέβεζας, ως εργάτρια αλλαντοποιίας. Εργάστηκε δε με την ανωτέρω ειδικότητα μέχρι την 20.9.1996, οπότε μεταβλήθηκε η εργασιακή σχέση ως προς το αντικείμενο της εργασίας της και από το τμήμα παραγωγής μεταφέρθηκε στο εστιατόριο της επιχείρησης και απασχολήθηκε εκεί με την ειδικότητα της τραπεζοκόμου, της σερβιτόρας, της λαντζέρας και της καθαρίστριας, μέχρι το έτος 1000, που λειτούργησε το εστιατόριο της επιχείρησης. Το έτος 1999 σταμάτησε η λειτουργία του εστιατορίου της επιχείρησης και από το χρόνο αυτό στην ενάγουσα ανατέθηκαν τα καθήκοντα της καθαριότητας των γραφείων του κτιρίου της διοίκησης και των διοικητικών υπηρεσιών της επιχείρησης, καθώς και των χώρων του πρώην εστιατορίου. Επίσης, στο χώρο του εστιατορίου η ενάγουσα παρασκεύαζε πλέον και προσέφερε καφέδες στο προσωπικό της επιχείρησης και σε πελάτες, και επίσης, δεκατιανό στους εργαζόμενους. Η ενάγουσα, που απασχολείτο από 6:05 ώρα μέχρι την 15:20 κάθε εργάσιμη ημέρα, εκτός των ανωτέρω εργασιών της, μεριμνούσε και για την προμήθεια των προσφερόμενων ειδών (καφέδων, γάλατος, νερού, πάγου, πλαστικών ποτηριών, χαρτοπετσετών, ψωμιού και αλλαντικών για την Παρασκευή σάντουιτς).

Τον Απρίλιο του έτους 2008 ο Ν.Π. (δευτερος εναγόμενος στην πρώτη από τις ως άνω συνεκδικασθείσες αγωγές), που ήταν νόμιμος εκπρόσωπος της εργοδότης εναγομένης εταιρίας, ζήτησε από την ενάγουσα να προβαίνει, εκτός των άλλων εργασιών και στον καθαρισμό των χώρων της άλλης επιχείρησης του ομίλου, ήτοι της εταιρίας με το διακριτικό τίτλο «Λ. Α.Ε.». τούτο, διότι η καθαρίστρια που υπήρχε για τον καθαρισμό των χώρων αυτής συνταξιοδοτείτο και ζητήθηκε από την ενάγουσα να εκτελεί προσωρινά και τα καθήκοντα αυτά μέχρι να προσληφθεί άλλη καθαρίστρια. Όμως η ενάγουσα αντέδρασε σ' αυτό εντόνως και αρνήθηκε να εκτελεί παράλληλα και τα καθήκοντα αυτά. Μάλιστα επανειλημμένα ζητήθηκε από την ενάγουσα να ασυμμορφωθεί προς την εντολή πλην όμως εκείνη επέμενε να αρνείται.

Την 25.6.2008 ο ως άνω νόμιμος εκπρόσωπος της εταιρίας, με την ανωτέρω ιδιότητά του, κάλεσε στο γραφείο του την ενάγουσα και της ζήτησε πάλι να εκτελέσει την καθαριότητα των χώρων της εταιρίας «Λ. Ε.Ε.». επειδή η ενάγουσα και πάλι αρνήθηκε, αυτός εκνευρίστηκε και επιτακτικά της ζήτησε να συμμορφωθεί και την απείλησε ότι, αν δεν υπακούσει, θα απολυθεί, εξυβρίζοντάς την μάλιστα με τη φράση «μωρή μαλακισμένη».

Λόγω της έντασης με την οποία έγινε η τελευταία αυτή συνάντηση, η ενάγουσα, μετά την αποχώρησή της από το γραφείο του δευτέρου εναγομένου, πήγε στην κουζίνα και, αφού πήρε ένα μαχαίρι, αυτοτραυματίστηκε στο αριστερό της χέρι, κόβοντας με αυτό, στο εσωτερικό του βραχίονα, στο ύψος αμέσως μετά τον καρπό, τις φλέβες της. Μετά τον τραυματισμό της μεταφέρθηκε από το γιο της Δ.Κ., που κλήθηκε, στο νοσοκομείο της Άρτας, έγινε συρραφή του τραύματος της και εξήλθε. Έλαβε δε αναρρωτική άδεια δύο μηνών.

Ο τραυματισμός της ενάγουσας με την υπ' αριθμ. 681/2009 απόφαση του Διευθυντή του Υποκαταστήματος Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ. Άρτας χαρακτηρίστηκε ως μη εργατικό ατύχημα, αλλά όμως, ύστερα από ένσταση που αυτή υπέβαλε, με τις υπ' αριθμ. 489/Σ60/17.12.2009 και 39/Σ5/29.4.2010 αποφάσεις της Τοπικής Διοικητικής Επιτροπής του ίδιου καταστήματος του Ι.Κ.Α., χαρακτηρίστηκε ως επισυμβάν πράγματι εργατικό ατύχημα.

Όπως προαναφέρθηκε, από το χρόνο που σταμάτησε η λειτουργία του εστιατορίου το έτος 1999, στην ενάγουσα ανατέθηκε ο καθαρισμός των χώρων του διοικητηρίου της εναγομένης εταιρίας ως κύριας εργασίας της. Ταυτόχρονα στα καθήκοντά της ανήκε και η ίδια εκτελούσε την Παρασκευή και προσφορά παντός είδους καφέδων στους εργαζόμενους, καθώς και την ετοιμασία και προσφορά του πρόχειρου φαγητού, δηλαδή του δεκατιανού, που γινόταν στο χώρο που πριν λειτουργούσε το εστιατόριο. Προς τούτο, η ενάγουσα μεριμνούσε για την προμήθεια των υλικών που απαιτούνταν για την εξυπηρέτηση αυτών των αναγκών (καφέδων, ζάχαρης, ψωμιού,

αλλαντικών, γάλατος, νερού, πάγου, πλαστικών ποτηριών, χαρτοπετσετών), υποβάλλοντας προς τούτο έγγραφη έντυπη παραγγελία, παραλαμβάνοντας τα είδη αυτά από τις αποθήκες και μεταφέροντας στο χώρο του εστιατορίου, κόβοντας το ψωμί και ετοιμάζοντας σάντουιτς με αλλαντικά, τα οποία πρόσφερε στους εργαζόμενους, παρασκευάζοντάς τους καφέδες που ζητούσαν οι εργαζόμενοι, αλλά και άλλα άτομα, που για εργασίες διάφορες προσέρχονταν στην επιχείρηση, όπως οδηγοί μεταφερομένων προϊόντων και επισκέπτες, ενώ καθάριζε και τους χώρους του εστιατορίου και της κουζίνας. Γι αυτό αντέδρασε όταν της ζητήθηκε να εκτελεί και την καθαριότητα των χώρων της άλλης ως άνω επιχείρησης, ισχυριζόμενη βάσιμα ότι δεν κατορθώνει, εντός του ωραρίου εργασίας της, να ανταπεξέλθει στην εκτέλεση όλων των καθηκόντων της.

Οι συνθήκες αυτές εκτέλεσης των ανωτέρω καθηκόντων της ήταν εκτάκτως δυσχερείς και ασυνήθιστες και προκαλούσαν την υπέρμετρη καταπόνηση του οργανισμού της ενάγουσας και πολλές φορές διαμαρτύρονταν για τις συνθήκες αυτές. Όμως στα εύλογα παράπονά της δεν δινόταν λύση, αντίθετα μάλιστα, στην προαναφερθείσα τελευταία συνάντηση με τον δεύτερο εναγόμενο, εκείνος σε έντονο και επιτακτικό ύφος της είπε να εκτελεί και αυτά τα καθήκοντα και να τα «βγάλει πέρα», αλλιώς θα την απολύσει.

Η συνεχής πίεση για την εκτέλεση όλων των ανωτέρω καθηκόντων, η απαίτηση που εξέφραζε ο δεύτερος εναγόμενος για αύξηση του όγκου της εργασίας της με την ανάθεση και άλλης εργασίας σε διαφορετικό εργοδότη από εκείνον που είχε προσληφθεί, για το λόγο ότι ήταν εταιρεία του ίδιου ομίλου, η επιμονή και ο τρόπος που αυτή εκφράζονταν, η εξυβριστική και απειλητική συμπεριφορά του εκπροσώπου της εργοδότης εταιρίας, προκάλεσαν την ψυχολογική και νευρική κατάπτωση της ενάγουσας, η οποία τελούσε πλέον υπό έντονη πίεση ενόψει μάλιστα και του κινδύνου απώλειας της εργασίας της σε περίπτωση πραγματοποιήσεως της απειλής, αφού ανθρωπίνως ήταν αδύνατο να ανταπεξέλθει σε όσα της ζητούσε να εκτελεί, της οικονομικής ανάγκης που είχε για την εργασία της και τις εξ αυτής αποδοχές της ηλικίας της, δεδομένου ότι ήταν 50 ετών, και της αδυναμίας ή τουλάχιστον της μεγάλης δυσχέρειας εξεύρεσης άλλης εργασίας, με αποτέλεσμα, μη έχοντας πλέον την ικανότητα να αποφασίσει λογικά, να της δημιουργηθούν τάσεις αυτοκαταστροφής και να προβεί στον αυτοτραυματισμό της.

Το ατύχημα τούτο, ανεξάρτητα από το ότι οφειλόταν σε πράξη εκούσια της εργαζόμενης ενάγουσας, έχει τον χαρακτήρα του τραυματισμού της ως εργατικού ατυχήματος. Τούτο, διότι επήλθε από αιφνίδιο και βίαιο συμβάν κατά την εκτέλεση της εργασίας της ενάγουσας και εξ αφορμής αυτής, που δεν θα λάμβανε χώρα χωρίς την εργασία της και την εκτέλεσή της υπό τις δεδομένες συνθήκες και περιστάσεις εκτέλεσης αυτής. Είναι ανεξάρτητο από την ιδιοσυστασία του οργανισμού της ενάγουσας και αποτέλεσμα των ιδιαίτερων πραγματικών συνθηκών και περιστάσεων που προεκτέθηκαν, που δεν θα υπήρχαν χωρίς την εργασία της.

Η ενάγουσα μετά τον αυτοτραυματισμό της την 25.5.2008, έλαβε αναρρωτική άδεια διάρκειας δύο μηνών και στην εργασία της επέστρεψε την 25.8.2008, εξακολουθώντας να εργάζεται με την ίδια ειδικότητα, όπως γινόταν και πριν τον τραυματισμό της.

Την 21.11.2008, ημέρα Παρασκευή, μετά το πέρας του ωραρίου της εργασίας της, η υπεύθυνη του προσωπικού της επιχείρησης, ύστερα από εντολή του νομίμου εκπροσώπου της εναγομένης εταιρίας, ανακοίνωσε στην ενάγουσα ότι καταγγέλλεται η σύμβαση εργασίας της και την κάλεσε να παραλάβει το έγγραφο της καταγγελίας και να της καταβληθεί η αποζημίωση για την απόλυση. Πραγματικά, η ενάγουσα προσήλθε την 24.11.2008 και παρέλαβε το έγγραφο της απόλυσης και το ποσό των 5.288,50 ευρώ για την αποζημίωση, με επιφύλαξη των δικαιωμάτων της.

Η καταγγελία της σύμβασης εργασίας της ενάγουσας έγινε λόγω της αντιδράσεως αυτής στην εντολή της διοίκησης της εταιρίας να απασχολείται, πέραν των άλλων καθηκόντων της, και με τον καθαριότητα των χώρων της εταιρίας «Λ. Α.Ε.», αλλά και επειδή για κάθε επιχειρούμενη προσβολή των δικαιωμάτων της από την εργοδότηρα

εταιρία προσέφευγε στην Επιθεώρηση Εργασίας Πρέβεζας, και για τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων της από το εργατικό ατύχημα που περιγράφηκε, την κατ' αυτήν βλαπτική μεταβολή του αντικειμένου της εργασίας της, καθώς και για τις αξιώσεις της από διαφορές των αποδοχών και των επιδομάτων, της αποζημίωσης για την υπερωριακή της εργασία και την απασχόλησή της κατά τα Σάββατα, είχε ασκήσει κατ' αυτής αγωγές ενώπιον του αρμοδίου δικαστηρίου και συγκεκριμένα τις αναφερόμενες ανωτέρω πρώτη και δεύτερη των αγωγών οι οποίες είχαν επιδοθεί στην εναγομένη εταιρία την 7.10.2008 και 16.10.2008 αντίστοιχα, και όχι αποκλειστικά και μόνο από λόγους οικονομοτεχνικούς, όπως ισχυρίζεται η εναγομένη εταιρία.

Ειδικότερα, η εναγομένη προέβη σε απολύσεις τεσσάρων εργαζομένων το Σεπτέμβριο, ενός εργαζομένου τον Οκτώβριο, έξι εργαζομένων (μαζί με την ενάγουσα) το Νοέμβριο και δεκαοκτώ εργαζομένων το Δεκέμβριο του έτους 2008, οι οποίες κατά την εναγομένη εντάσσονται στους επικαλούμενους οικονομοτεχνικούς λόγους. Όμως ταυτόχρονα η εναγομένη κατά το ίδιο χρονικό διάστημα προέβη και σε προσλήψεις εργαζομένων. Ειδικότερα, κατά το έτος 2008, από το μήνα Μάιο και στο εξής, προσέλαβε τριάντα εργαζόμενους, από τους οποίους μία καθαρίστρια (Γ.Ε. την 1.5.2008) και είκοσι τρεις εργάτες αλλαντοποιίας, και το έτος 2010 τριάντα έναν εργαζόμενους, από τους οποίους τριάντα εργάτες αλλαντοποιίας.

Από τις προσλήψεις αυτές αντικρούεται ο ανωτέρω ισχυρισμός της εναγομένης ότι εξαιτίας οικονομοτεχνικών λόγων προέβη σε απολύσεις και ειδικότερα ότι συνεπεία τέτοιων λόγων απέλυσε την ενάγουσα. Έτσι αν η καταγγελία της σύμβασης εργασίας της ενάγουσας γινόταν για οικονομοτεχνικούς λόγους δεν θα προέβαινε στις ανωτέρω προσλήψεις και σε κάθε περίπτωση, αν δεν υπήρχε η πρόθεση να απολύσει την ενάγουσα για λόγους εμπάθειας και εχθρότητας προς αυτήν και εκδικήσεως λόγω των αντιδράσεών της, θα συζητούσε μαζί της τη δυνατότητα μεταβολής του αντικειμένου της εργασίας της σε καθαρίστρια των χώρων παραγωγής, για τους οποίους προσλήφθηκε καθαρίστρια και να αποφύγει έτσι την εφαρμογή του επαχθούς μέτρου της απόλυσής της. Επίσης, την ενάγουσα θα μπορούσε να απασχολήσει εφόσον πραγματικά δεν την χρειαζόταν στην επιχείρηση με την ειδικότητα της καθαρίστριας, ως εργατοτεχνίτρια αλλαντοποιίας, ειδικότητα με την οποία αρχικά είχε προσληφθεί και μάλιστα είχε αποκτήσει οπωσδήποτε και σχετική εμπειρία αφού είχε εργαστεί επί δύο έτη με την ειδικότητα αυτή.

Όμως η εναγομένη εργοδότης προέβη στην ως άνω καταγγελία όχι από επιχειρησιακούς λόγους, δηλαδή για σκοπό αναδιοργάνωσης της επιχείρησης, που καθιστούσε αναγκαία τη μείωση του προσωπικού της με καταγγελία συμβάσεων εργασίας εργαζομένων σ' αυτήν, ούτε από λόγους που συνδέονται με ουσιώδη παράβαση των από την εργασιακή σύμβαση υποχρεώσεών της από την ενάγουσα ή την ομαλή και αποδοτική άσκηση της εργασίας της, αλλά από εμπάθεια και για λόγους εκδικήσεως της ενάγουσας, συνεπεία της προηγηθείσας νόμιμης άρνησής της να αποδεχθεί βλαπτική μεταβολή των όρων εργασίας της, και συγκεκριμένα επιβάρυνσή της με καθαριότητα χώρων της εταιρίας «Λ. Α.Ε.», όπως προεκτέθηκε. Αντίδραση δηλαδή που εν ήταν αρεστή στην εργοδότης, και συνεπώς κινούμενη από ταπεινά ελατήρια που δεν εξυπηρετούν το σκοπό του δικαιώματος του εργοδότη για καταγγελία της σύμβασης της ενάγουσας.

Η εναγομένη εταιρία, κατά την άσκηση του δικαιώματός της για καταγγελία της συμβάσεως εργασίας της ενάγουσας, είναι σαφές ότι υπερέβη προφανώς τα αξιολογικά όρια που θέτει το άρθρο 281 Α.Κ., δηλαδή τα όρια που επιβάλλονται από τις αρχές της καλής πίστης, των χρηστών ηθών και του οικονομικού και κοινωνικού σκοπού για τον οποίο παραχωρήθηκε το δικαίωμα, και συνεπώς η καταγγελία αυτή, ως καταχρηστική, είναι άκυρη και θεωρείται σαν να μην έγινε (άρθρα 174, 180 Α.Κ.), με συνέπεια αφενός μεν να μην επιφέρει τη λύση της συμβάσεως εργασίας της ενάγουσας, που διατηρείται σε ισχύ, η δε εργοδότης εναγομένη εταιρία, η οποία από τότε αρνείται να δεχθεί τις υπηρεσίες της ενάγουσας, τις οποίες η τελευταία

πραγματικά και προσηκόντως προσφέρει, να καταστεί υπερήμερη ως προς την αποδοχή των υπηρεσιών της.

Τα ανωτέρω προκύπτουν με δύναμη δεδικασμένου από την υπ' αριθμ. 182/2012 απόφαση του παρόντος δικαστηρίου⁵, το οποίο, αφού εξαφάνισε την πρωτόδικη απόφαση, έκανε εν μέρει δεκτές τις ως άνω αγωγές, όπως παραπάνω αναφέρθηκε.

Από τις διατάξεις των άρθρων 648, 652, 653 και 656 Α.Κ. προκύπτει ότι ο εργοδότης, διαθέτοντας με βάση το διευθυντικό του δικαίωμα την εξουσία να ρυθμίζει όλα τα θέματα που ανάγονται στην οργάνωση και λειτουργία της επιχειρήσεώς του για την επίτευξη των σκοπών της, δεν έχει κατ' αρχήν, εκτός από αντίθετη συμφωνία, υποχρέωση να απασχολεί το μισθωτό, και η μη αποδοχή εκ μέρους του των προσφερόμενων υπηρεσιών του δεν έχει κατά τις διατάξεις αυτές άλλες συνέπειες εκτός από εκείνες που επέρχονται από την υπερημερία του (βλ. αναπτ. Σ. Σταμούλη, Το διευθυντικόν δικαίωμα του εργοδότη, έκδ. 1978, παρ 2, σ.23 επ.).

Η κατ' αρχήν όμως νόμιμη άρνηση του εργοδότη να αποδεχθεί την εργασία του μισθωτού καθίσταται παράνομη, όταν υπερβαίνει προφανώς τα κριτήρια που θέτει το άρθρο 281 Α.Κ. και αποβαίνει έτσι καταχρηστική, όπως όταν εντελώς αδικαιολόγητα επηρεάζει την αμοιβή του εργαζόμενου ή θίγει άλλα υλικά ή ηθικά συμφέροντα αυτού για την αποδοχή των υπηρεσιών του ή επιφέρει χωρίς λόγο προσβολή της προσωπικότητάς του κατά τα άρθρα 59, 914 και 932 Α.Κ., οπότε παρέχεται σ' αυτόν αξίωση για την άρση της προσβολής και την παράλειψή της στο μέλλον (Α.Π. 1900/2005 ΕλλΔνη 47, 1035, Α.Π. 1354/2001 ΕλλΔνη 44, 749, Α.Π. 1356/2001 ΕλλΔνη 44, 749).

Εξάλλου, η διάταξη του άρθρου 23 παρ. 2 του ν.1264/1982, που επιβάλλει στον εργοδότη, με απειλή ποινικών κυρώσεων, την υποχρέωση για πραγματική απασχόληση του εργαζόμενου, αναφέρεται στην εξαιρετική περίπτωση που ο εργαζόμενος απολύθηκε και η απόλυσή του κρίθηκε άκυρη με δικαστική απόφαση, αλλά και στην περίπτωση αυτή η υποχρέωση του εργοδότη για αποδοχή των υπηρεσιών του εργαζόμενου δεν ανακύπτει ως αυτόματη συνέπεια της αναγνώρισης της ακυρότητας της καταγγελίας, αλλά με τη συνδρομή των προεκτεθέντων περιστατικών (Α.Π. 998/2012, Α.Π. 1586/2010 ΝοΒ 59, 776 Α.Π. 967/2009 Τ.Ν.Π. Δ.Σ.Α.).

Στην προκειμένη περίπτωση, η εναγομένη εταιρία έχει υποχρέωση να απασχολεί την ενάγουσα, καθόσον, ενόψει του ότι η απασχόλησή της διαρκούσε ήδη δεκαπέντε χρόνια, η ενάγουσα στο παρελθόν όταν απαιτήθηκε, είχε συναινέσει σε μεταβολή των υποχρεώσεών της σχετικά με το αντικείμενο της εργασίας της, χωρίς αντίδραση, ανταποκρίνονταν πλήρως στα καθήκοντά της χωρίς να δημιουργεί προβλήματα, η καταγγελία της σύμβασης εργασίας αυτής έγινε από λόγους εμπάθειας και εκδικήσεως και γι αυτό χαρακτηρίστηκε ως καταχρηστική, ότι με την μη απασχόλησή της περιέρχεται αυτή σε δεινή οικονομική θέση, αφού οι εκ της εργασίας αυτής αποδοχές αποτελούν το μοναδικό εισόδημα για την αντιμετώπιση των αναγκών της ζωής της, η μη απασχόλησή της προκαλεί προσβολή εν γένει της προσωπικότητάς της, αφού η μη απασχόλησή της μειώνει επαγγελματικά την ενάγουσα και την αποστερεί από την εργασία και την επαγγελματική της εξέλιξη, θίγει την επαγγελματική αξία και υπόληψή της, την εκθέτει στους πρώην (επί μια ολόκληρη δεκαπενταετία) συναδέλφους της και το κοινωνικό της περιβάλλον, και δη στους ομοχώριους κατοίκους της Ν. Κερασούντος Πρέβεζας, όπου η μόνιμη κατοικία της και όπου ευρίσκεται το εργοστάσιο της εναγομένης εταιρίας, δημιουργώντας σ' αυτούς εύλογα ερωτηματικά ως προς την επαγγελματική της υπόληψη και αξία, επιπλέον δεν ανατρέπει τον οικογενειακό της προγραμματισμό και την περιάγει σε κατάσταση απόγνωσης και ανασφάλειας, η άρνηση της εργοδότης εναγομένης εταιρίας για την πραγματική απασχόλησή της παρίσταται καταχρηστική.

Άλλωστε, σύμφωνα με το άρθρο 656 του Α.Κ., όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 61 ν. 4139/2013 (Φ.Ε.Κ. Α' 74/20.3.2013 και (σύμφωνα με το άρθρο 98 του αυτού νόμου, Διόρθ. Σφαλμ. Φ.Ε.Κ. Α' 92/2013) καταλαμβάνει και τις εκκρεμείς υποθέσεις, «Αν ο εργοδότης έγινε υπερήμερος ως προς την αποδοχή της εργασίας, ο

εργαζόμενος έχει δικαίωμα να απαιτήσει την πραγματική απασχόλησή του, καθώς και το μισθό για το διάστημα που δεν απασχολήθηκε. Δικαίωμα να απαιτήσει το μισθό έχει ο εργαζόμενος και στην περίπτωση που η αποδοχή της εργασίας είναι αδύνατη από λόγους που αφορούν στον εργοδότη και δεν οφείλονται σε ανώτερη βία».

Σύμφωνα δε με την αιτιολογική έκθεση του ν. 4139/2013, η εργασία αποτελεί κατ'εξοχήν έναν από τους σπουδαιότερους παράγοντες ανάπτυξης της προσωπικότητας του ανθρώπου. Η αξίωση για μισθούς υπερημερίας δεν αρκεί από μόνη της για την προστασία του δικαιώματος εργασίας.

Έτσι, σύμφωνα με τις σύγχρονες αντιλήψεις, το δικαίωμα αυτό πρέπει να αναγνωρίζεται χωρίς διακρίσεις σε όλους, ανεξαρτήτως του είδους εργασίας που παρέχουν. Η αναγνώριση του δικαιώματος για πραγματική απασχόληση εναρμονίζεται άλλωστε καλύτερα με την υποχρέωση πρόνοιας που έχει ο εργοδότης (άρθρο 288 Α.Κ.), καθώς και με την συνταγματική προστασία του δικαιώματος εργασίας (άρθρο 22 Συντ.), της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας (άρθρο 5 Συντ.) και του σεβασμού της αξίας του ανθρώπου (άρθρο 2 Συντ.).

Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο όμως απέρριψε καθ'ολοκληρίαν την Τρίτη υπό κρίση αγωγή, κρίνοντας ειδικότερα ότι η εναγομένη κατήγγειλε εγγράφως τη σύμβαση εργασίας της ενάγουσας γι αλόγους οικονομοτεχνικούς και όχι από λόγους εκδίκησης και εμπάθειας στο πρόσωπό της, με αποτέλεσμα να μην καθίσταται άκυρη η καταγγελία της σύμβασης εργασίας της από την εναγομένη και να μην υποχρεούται αυτή σε αποδοχή της πραγματικά προσφερόμενης εργασίας της.

Κατ' ακολουθίαν των προαναφερθέντων, πρέπει να εξαφανιστεί η εκκαλουμένη κατά το απορριπτικό σκέλος του αντίστοιχου αιτήματος της ένδικης ως άνω αγωγής καθώς και του αιτήματος για επιβολή εναντίον της εναγομένης χρηματικής ποινής, και ακολούθως η υπό κρίση από 29.12.2008 αγωγή πρέπει ως προς τα παραπάνω αιτήματα, τα οποία είναι νόμιμα, να γίνει δεκτή ως βάσιμη και στην ουσία και να υποχρεωθεί η εναγομένη εταιρία να δέχεται πραγματικά τις υπηρεσίες της ενάγουσας (τις οποίες εκείνη πραγματικά προσφέρει), καθ'όλες τις εργάσιμες ημέρες της εβδομάδας, από την επίδοση της παρούσας απόφασης και στο εξής, με τους ίδιους όπως και πριν την απόλυσή της όρους. Για την περίπτωση που εναγομένη παραβεί τη διάταξη αυτή της αποφάσεως, πρέπει να διαταχθούν σε βάρος της ποινές έμμεσης εκτέλεσής της, και ειδικότερα χρηματική ποινή εκατό (100) ευρώ για κάθε ημέρα παραλείψεως απασχολήσεως της ενάγουσας στην εργασία της, όπως ορίζεται στο διατακτικό.

Τα δικαστικά έξοδα της εκκαλούσας-καλούσας-ενάγουσας της πρώτης των άνω εφέσεων και αναφορικά με την Τρίτη αγωγή ως προς το παραπάνω σκέλος αυτής και για τους δύο βαθμούς δικαιοδοσίας πρέπει να επιβληθούν σε βάρος της εφεσίβλητης-καθ'ής η κλήση-εναγομένης εταιρίας λόγω της ήττας της (άρθρα 176 και 183 Κ.Πολ.Δ.), όπως ορίζεται στο διατακτικό.

1. ΕΕργΔ 2013, 47.
2. ΕΕργΔ 2012, 168.
3. ΕΕργΔ 2012, 168
4. ΕΕργΔ 2013, 47.
5. ΕΕργΔ 2012, 168